

Speurtocht mondt uit in indrukwekkende collectie

DE KRACHTIGE CHARME VAN ANTIEKE HAARDPLATEN

CHARLES NIJMAN HERBERGT IN DE OUDE SCHUUR ACHTER ZIJN RIJKSMONUMENTALE
PAND IN AMERONGEN EEN UITGEBREIDE COLLECTIE ANTIEKE HAARDPLATEN.
IN KORTE TIJD GROEIDE HIJ UIT TOT DÉ NEDERLANDS HAARDPLATENSPECIALIST.

Tekst | Didier van Det   Fotografie | Otto Kalkhoven

'Stijl en motieven zeggen iets over de leeftijd van de plaat'

In de woonkeuken bieden de roederaampjes een adembenemend zicht op het uitgestrekte uiterwaardenlandschap van de Neder-Rijn. Ook de contouren van het aloude kasteel Amerongen zijn van hieruit goed te zien. Alles ademt historie: de uitgesleten estriken vloer, de zware eikenhouten balkenconstructie en de imposante open haard waar een robuuste haardplaat weelderig pronkt en door het vlammspel een extra dimensie krijgt. Hier, in deze bijna sprookjesachtige omgeving, begon een paar jaar geleden het grote avontuur. Tijdens de grondige restauratie van hun in 2004 aangekochte pand viel het Charles en zijn vrouw

Inge Jüngeling op hoe moeilijk het was om een geschikte haardplaat te vinden. Charles: 'De originele was door de vorige bewoners meegenomen. Ik heb alle handelaren afgebeld en eindeloos op internet gezocht en pas na lang zoeken vond ik een exemplaar dat voldeed aan het gewenste motief en de goede maatvoering.' Charles was inmiddels zo gegrepen door de krachtige charme en veelzijdigheid van haardplaten, dat hij niet meer wilde stoppen met zoeken. Het leek hem bovendien dat zijn probleem om een geschikte plaat te vinden, ook voor anderen moest gelden. Het grote verzamelen begon...

Pagina 23 | Voor deze haard, in het oeroude achterhuis, begon Charles Nijman zijn zoektocht in 2004. Uiteindelijk vond hij de perfecte haardplaat uit omstreeks 1600. Het is een politiek getinte plaat voorzien van het wapen van de hertog Van Bourgondië.

Verhaal & Symboliek

Fortuna, godin van het geluk en het noodlot

Oorsprong | Frankrijk, rond zeventienhonderd

De wind die in Fortuna's zeil of sluijer blaast symboliseert dat de mens zich beter kan overgeven aan het onzekere lot in plaats van zekerheid te zoeken in een risicoloos bestaan.

'Presnt van We Sel on De Bosch'

(Cadeau van Wesel aan Den Bosch)

Oorsprong | Nederland/Duitsland, achttiende eeuw

Deze haardplaat herdenkt de verrassingsinname door het Staatse leger in 1629 van de stad Wesel, een belangrijk Spaans logistiek centrum met veel voorraden en een schat aan rijksdaalders. De inname vond plaats tijdens het grootse Beleg van Den Bosch en droeg bij aan de uiteindelijke overwinning op de Spanjaarden in Den Bosch.

De overwinning was een welkome en onverwachte opsteker voor de Nederlanden, zowel in financieel als strategisch opzicht. De man in het midden is stadhouder Frederik Hendrik van Oranje, ook wel 'De Stedendwinger' genaamd. De vrouw links zou zijn echtgenote, Amalia van Solms, kunnen zijn.

De fabel van de vos en de ooievaar

(Jean de la Fontaine 1621-1695)

Oorsprong | Frankrijk, twintigste eeuw

De vos nodigt de ooievaar te eten uit. Hij geeft hem soep in een plat bord, waardoor de ooievaar geen slok naar binnen krijgt. De ooievaar laat niets merken, maar zint op wraak. Niet lang daarna nodigt hij de vos uit voor een tegenbezoek. De vos ruikt het al: vlees! Maar helaas, het maal wordt opgediend in een vaas met een lange hals. Dit keer moet de vos hongerig naar huis. Boontje komt om zijn loontje!

Pilaren van Hercules met een rijksappel

Oorsprong | Frankrijk, zeventiende eeuw

Sinds de oudheid heten de bergen aan weerszijden van de straat van Gibraltar de 'Pilaren van Hercules'. Ze stonden symbool voor de overgang van de bekende naar de onbekende wereld, voor het nemen van risico's en het tegemoet treden van het onbekende. De pilaar staat voor de knots van Hercules en symboliseert kracht. De rijksappel staat symbool voor de wereldmacht van Christus over de wereld.

Gotische haardplaat

Oorsprong | Frankrijk, zestiende eeuw

Gotische haardplaat uit de begintijd van het gieten van haardplaten.

Op de haardplaat staat een geheimschrift van de eerste christenen: het Salomonskruis (pentalfa) en vijf trieschs (symbool voor de heilige drie-eenheid, de waarschijnlijke voorloper van de Fleur de Lis).

De eerste platen hadden eenvoudige versieringen. Bij deze plaat diende een zandbed als mal. Met een touw en wat eenvoudige stempels werden afdrucken gemaakt, waarin men vervolgens het gietijzer goot.

Stijlperiodes

'De ouderdom van een haardplaat is lastig vast te stellen,' zegt Charles. 'De ruwheid van de achterzijde geeft een indicatie: hoe ruwer en golvender, des te ouder vaak. Maar ook stijl en motieven spelen een rol. Er zijn kortweg vijf stijlperiodes, die vaak naadloos aansluiten op de stijlen die we kennen uit de architectuur en meubelmakerij. De oudste stijlperiode stamt uit de Middeleeuwen, tot circa 1550. Je ziet dan veel religieuze en feodale elementen met een voorkeur voor de gotische stijl. Haardplaten waren een luxeproduct en werden vaak in opdracht gemaakt, voorzien van een familiewapen. Gedurende de Renaissance (1550-1650) raakten ook politieke afbeeldingen in zwang. Tijdens de Barok (1650-1775) werden de voorstellingen romantischer en uitbundiger qua uitvoering. Het gebruik van klassieke elementen uit de Egyptische-, Griekse- en Romeinse oudheid is kenmerkend voor de Neoklassieke stijlperiode (1775-1850). Van 1900 tot 1930 overheersen vooral de florale elementen en lijnen van de Jugendstil.'

Speurwerk

Veel van zijn haardplaten komen uit Frankrijk. 'Daar is het meeste aanbod,' vertelt Charles. 'De motieven zijn vaak uitbundig en frivol. In Duitsland tref ik voornamelijk oude haardplaten aan met christelijke motieven. Veel van deze platen zijn van oorsprong als wandplaat voor een kachel gefabriceerd, maar kunnen toch uitstekend als haardplaat dienen. Mooie antieke platen uit Nederland vergt meer speurwerk. De eerste Nederlandse platen werden in de eerste helft van de zestiende eeuw gegoten en kwamen uit de Duitse grensstreek, waar het ijzergieten al eerder werd toegepast.' In een paar jaar tijd verzamelde Charles een indrukwekkende collectie haardplaten, maar ook vuurbokken en haardroosters. Van de meeste haardplaten probeert hij de herkomst en ouderdom te bepalen en maakt hij tevens een historische beschrijving van de afbeelding. Hiervoor beschikt Charles over een groot aantal museumcatalogi en een gids uit 1926 van Henry Carpentier. Deze gids, waarin zo'n duizend haardplaten staan beschreven, wordt nog steeds beschouwd als hét standaardwerk. 'Maar...,' zegt Charles, '...het lijkt me leuk om zelf ooit een uitgebreidere gids uit te brengen.' ■

Rechts | Naast zo'n 300 antieke haardplaten heeft Charles in zijn oude schuur een ruime collectie vuurbokken en haardroosters. Vaak prachtig gesmeed met mooie detaillering.

Vijf tips van Charles:

1. Begin voorzichtig te stoken

Door een zogenaamde 'thermoshock' kan een haardplaat gaan scheuren. Dit voorkomt u door in het begin van het stookseizoen met een beperkt vuur te stoken.

2. Radiatoreffect

Naarmate een plaat groter en dikker is straalt de warmte van het vuur meer de ruimte in. De warmte wordt door de haardplaat vastgehouden en geeft deze nog lange tijd af, ook als het vuur al lang gedoofd is. De efficiëntie van een haardvuur kan hiermee tot vijftig procent toenemen.

3. Grootte van de haardplaat

Kies de maten van een plaat zo dat aan beide kanten ongeveer vijf tot tien centimeter van de muur overblijft. Natuurlijk is dit ook een kwestie van smaak.

4. Vastzetten

Voorkom dat de plaat omvalt. Gietijzer is broos en kan makkelijk breken. Zet de plaat aan de bovenzijde vast met één of twee haakjes. Dit mag met een gewone plug en haak.

5. Stijl

Stem de stijl van de haardplaat af op de haard en zijn directe omgeving. Maar laat ook uw persoonlijke voorkeur meespelen in de keuze van de afbeelding of symboliek.

Antieke Haardplaat
Nederstraat 19
3958 CS Amerongen
Tel. 06 - 53493998
www.antieke-haardplaat.nl